

جوانان - اشتغال - تعاون

از: زهره عالی پور

در دوران بازسازی کشور اسلامی که در این دوران هم ملت و هم مسئولان، در صدد آن هستند که ایران بزرگ را هم از لحاظ مادی و هم از لحاظ نظم اجتماعی و هم از جهات معنوی، بازسای حقیقی بکنند بیشترین تکیه بر نیروی انسانی است. از سخنان مقام معظم رهبری

مقدمه:

جوانان بعنوان سرمایه‌های مهم کمی و کیفی جامعه در تمامی زمینه‌های تاریخی اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و نظامی کشور تأثیری بسیار حیاتی دارند. در تاریخ معاصر ایران، نقش جوانان در انقلاب مشروطیت، پیروزی انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و سازندگی کشور بطرز بارزی مشهود و برجسته است.

در جهان کنونی که بحران اخلاق و معنویت بویژه در جوامع غربی بیداد می‌کند و چشمان بسیاری از مردم در دنیا به انقلاب اسلامی و ارزشهای انسانی اسلامی و اخلاقی آن دوخته شده است، جوانان مسلمان ایرانی می‌توانند الگوی مناسب برای جوانان جهان باشند. عزم ملی برای تربیت این نسل انقلابی و فداکار با معیارها و ارزشهای اسلامی در سایه رهنمودهای مقام معظم رهبری و لزوم توجه قانونمدان و سامان یافته به امر جوانان کشور به عنوان اصلی‌ترین منبع سرفرازی ایران اسلامی یکی از وظایف جدی دولت بشمار می‌رود.

عنایت به جمعیت جوان کشور به عنوان یک ظرفیت عظیم و توان و سرمایه‌ای آینده‌ساز و نه یک مسأله و شکل لاینحل ملی، باید بر کلیه برنامه‌های توسعه تأثیر گذاشته و پاسخگوی نیازهای گوناگون آنان باشد.

در این مختصر تلاش می‌شود اطلاعاتی در مورد ساختار جمعیتی، تغییر و تحولات چند ساله اخیر آن، نقش مشارکت مردمی در توسعه، سیاستهای آغاز شده و نهایتاً خط‌مشی‌های قابل انجام مطرح گردد.

جمعیت فعال اقتصادی و جمعیت غیرفعال اقتصادی تقسیم می‌گردد. جمعیت فعال اقتصادی مرکب از شاغلینی است که در یک نوع فعالیت سرگرم بوده و نیز جمعیت غیرفعال اقتصادی (یا افراد جویای کار) آنهایی هستند که قادر به انجام کار می‌باشند ولی در موقع آمارگیری بدون شغل و در جستجوی کار بوده‌اند، جمعیت غیرفعال شامل همه کسانی است که در هیچ‌گونه فعالیت اقتصادی شرکت ندارند و شامل خانه‌داران، محصلین، پیران و عاجزین از کار است.

گروه سنی ۲۲-۱۵ گروه سنی جوانان و ۵۹-۲۵ سال گروه سنی بزرگسالان می‌باشد این دو گروه به همان نسبت که تولیدکننده می‌باشند، بارور هم هستند و نیروی کار کشور از این دو گروه سنی ناشی می‌شود. که در این مختصر بیشتر بر روی گروه جوانان (۳۲-۱۵) ملاحظات مطرح می‌شود.

در بررسی کمی جمعیت ایران دو طبقه سنی قابل تفکیک است: ۱- جمعیت کمتر از ۱۰ سال و ۲- جمعیت بالاتر از ۱۰ سال. جمعیت بالاتر از ده سال نیز به دو گروه

ساختار جمعیت (جمعیت جوان):

گروه سنی جوانان افراد ۱۵ تا ۳۲ سال را در بر می‌گیرد. این گروه سنی در سالهای ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۵ از نظر ساختار سنی مانند اکثر کشورهای در حال توسعه جهان بیش از نیمی از جمعیت کشورمان را شامل می‌شود، این نسبت به شرح ذیل است:

سال	نسبت به کل درصد
۱۳۵۵	۳۲-۱۵
۱۳۶۵	۳۰/۲
۱۳۷۵	۲۲/۲
	۲۵

براساس نتایج سرشماری سالهای ۶۵ و ۷۵ ترکیب جمعیتی ذیل از تعاریف فوق قابل ارائه است.

سال	فعال	غیرفعال	اظهار نشده
۱۳۵۵	۲۲/۶	۵۷/۲	-
۱۳۶۵	۳۹	۶۰/۲۲	۰/۵۸
۱۳۷۵	۳۵/۳	۶۳/۲۸	۱/۲۲

همانگونه که مشاهده می شود که در دو دهه ۵۵ تا ۷۵ شاهد کاهش جمعیت فعال کشور، افزایش بخش غیرفعال و به عبارتی غیر اقتصادی کشور بوده ایم. بررسی بخش فعالی جمعیتی و تقسیم بندی آن و محاسبه بار معیشت وضعیت موجود را مشهودتر می سازد.

همانگونه که در قبل ذکر شد نرخ بالای رشد و جوان بودن جمعیت باعث کاهش نرخ فعالیت عمومی گردیده است که این مطلب یکی از مسائل مهم مربوط به بررسی نیروی انسانی در ایران است. وضعیت مذکور عمدتاً ناشی از رکود مراکز تولیدی و مخصوصاً تعطیل شدن کارخانه هایی که بخاطر محاصره اقتصادی مواد اولیه آنها از خارج وارد نگردید و نیز اثرات ویرانگر جنگ در ۶۹ شهر کشور و بالاخره فرار سرمایه داران و سوء مدیریت در زمینه های مختلف صنعتی و پایین بودن نرخ فعالیت اقتصادی زنان^۲ بوده است.

تصویر پشت جمعیت فعال کشور طی سالهای مورد بررسی

شاغل	افراد جویای کار	
۱۳۵۵	۸۹/۸	۱۰/۲
۱۳۶۵	۸۵/۸۱	۱۴/۱۹
۱۳۷۵	۹۰/۹۲	۹/۰۸

همانگونه که ملاحظه می شود نرخ بیکار جویایی کار از ۱۴/۱۹ درصد جمعیت فعال در سال ۶۵ به ۹/۰۸ درصد جمعیت

ابزارهای تعاون جهت ایجاد شغل عمدتاً عبارتند از الف) تسهیلات بانکی ب) امکانات آموزشی که با عنایت به تغییر شاخصها باید از جهت کمی افزایش پیدا کند. مقوله جدید قابل طرح برای تعاون اتخاذ سیاستهای جدید در جهت ایجاد و شناسایی انواع جدیدی از فرصتهای شغلی است. تغییرات کمی شاخصهای آماری نشاندهنده عملکرد با موفقیت سیاستهای اتخاذ شده دولت خصوصاً در دو مورد ایجاد اشتغال و ایجاد ارزش افزوده بوده است.

بیکاری طی سالهای ۶۵ و ۷۵ گردیده است.

جوانان، برنامه ریزی و پیشرفتها
بررسی آمار سالهای مذکور نشاندهنده روند افزایش اشتغال در بخش خدمات طی سالهای ۶۵/۵۵ بوده است که اگر با همین روند پیش می رفت با تمرکز سرمایه ها در امور غیرتولیدی، تمایل به مشارکت سرمایه های خارجی، فروش تولیدات آنها و انتقال سرمایه به خارج از کشور، از ایجاد اشتغال تولیدی متناسب با رشد جمعیت پرهیز می شد. لیکن با تغییر روند افزایش اشتغال از بخش خدمات به بخش تولیدی صنعت و کاهش نرخ بیکاری طی یک دهه قبل، توجه به ملاحظات یا ضروری می نماید.

با شروع برنامه پنجساله اول و بعد از آن برنامه پنجساله دوم دولت با اتخاذ اهرم های مالیاتی، پولی، کنترل توزیع، اصلاح ساختاری و دیگر اقدامات باعث کاهش سوددهی نسبی و روند مطمئن رشد بخش خدمات نسبی به بخش صنعت گردیده و با اتخاذ سیاستهای حمایتی از بخش تولیدی و ایجاد امنیت سرمایه گذاری باعث گسترش و ایجاد واحدهای تولیدی خصوصاً در بخش صنعت شده است. لیکن انتخاب نوع صنعت و واحد صنعتی و تعیین اولویتها مشخصاً در کاهش نرخ بیکاری موثر بوده است.

سیاستهای مالیاتی و پولی از طریق اهرم های دولتی (وزرای اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی) اعمال گردیده است.

فعال در سال ۷۵ کاهش پیدا کرده است. اتخاذ سیاستهای حمایتی از بخش تولیدی و توجه به کنترل نرخ جمعیت باعث کاهش نرخ بیکاری طی این سالها شده است.

بار تکفل یا معیشت طی سالهای مورد بررسی

جمعیت هزار نفر

جمعیت شاغل بار معیشت جمعیت شاغلان

۱۳۵۵

۱۳۶۵ ۲۹۲۲۵ ۱۱۰۰۱ ۲/۲۹

۱۳۷۵ ۶۰۰۵۵ ۱۳۵۷۱ ۲/۱۲

اگر اشتغال را متناسب با تقسیم بندی بخش های مختلف تشکیل دهنده درآمد ملی و عملکرد الگوی توسعه در نظر بگیریم تصویر زیر از نظر اشتغال وجود دارد:

کشاورزی صنعت خدمات

۱۳۵۵ ۳۲ ۳۲/۲ ۳۱/۸

۱۳۶۵ ۲۹ ۲۵/۲۸ ۲۲/۲۵

۱۳۷۵ ۲۳/۰۲ ۳۰/۷۰ ۲۲/۵۰

این ارقام، کاهش پیوسته شاغلین بخش کشاورزی و رشد شاغلین بخش صنعت و خدمات را نشان می دهد که در این میان اتخاذ سیاستهای حمایتی از بخش تولیدی بعد از پایان یافتن جنگ سرعت اشتغال بیشتر در بخش تولیدی صنعت را بدنبال داشته است. اتخاذ این سیاستها با توجه به کنترل نرخ رشد جمعیت باعث کاهش نرخ

کنترل توزیع نیز با تعیین تعرفه‌ها، انحصار توزیع کالاهای اساسی، توسعه شبکه توزیعی عمدتاً در قالب تعاونی نیز بوسیله دولت یا با نظارت دولتی صورت پذیرفته است. در این صورت دو عنوان جهت بررسی باقی می‌ماند:

۱- بررسی وضعیت بخش صنعت و تعیین اولویتها
۲- اصلاح ساختاری
که می‌توان گفت این دو مقوله بی‌ارتباط با یکدیگر نمی‌باشند.

۱- بررسی وضعیت بخش صنعت و تعیین اولویتها
صنایع بزرگ که نسبت به سرمایه خود و در مقایسه با صنایع کوچک از میزان اشتغال‌زایی پائینی برخوردارند به شدت سرمایه‌بر هستند. در بررسی اولویت‌های صنعت و مقایسه صنایع ایران و اشاره به صحبت‌های مشاور^۲ وزیر صنایع در زمینه صنایع کوچک را که براساس بررسی پر وضعیت بخش صنعت ایران صورت پذیرفته است، تصویری اجمالی از وضع موجود را ارائه می‌دهد.

ایشان اشاره دارند، صنایع بزرگ با ۸۰ درصد سرمایه‌گذاری صنعتی رقمی در حدود ۴۵ درصد ارزش افزوده ایجاد می‌کنند که این بیانگر تولید اقتصادی‌تر ما در واحدهای کوچک است. وی به اینکه حدود ۵۸ درصد از واحدهای صنعتی کشور بین ۵ تا ۵۰ نفر شاغل دارند که جزو صنایع کوچک به شمار می‌روند اشاره می‌کند. مشاور وزیر صنایع یکی از دلایل پیشرفت کشورهای جنوب شرق آسیا را توسعه صنایع کوچک ذکر کرد و گفت: حدود ۹۰ درصد صنایع ژاپن: ۹۷ درصد از صنایع تایوان، ۷۹ درصد از صنایع هند و ۹۰ درصد از صنایع ترکیه را واحدهای کوچک تشکیل می‌دهند. وی همچنین نقش این واحدها را در توسعه صادرات بسیار

ارزشمند ذکر کرد. وی با اشاره به نقش واحدهای کوچک در ایجاد اشتغال گفت: در سال ۱۴۰۰ هجری شمسی ۹ میلیون نفر بیکار در کشور خواهیم داشت که مناسب‌ترین راه برای جذب جمعیت بیکار کشور توسعه صنایع کوچک خواهد بود.^۵

۲- اصلاح ساختاری

در بررسی اصلاح ساختاری طی یک دهه قبل می‌توان به تصویب قانون تعاون به استناد اصل ۴۴ قانون اساسی و تشکیل وزارت تعاون در سال ۱۳۷۰ اشاره کرد.

تشکیل این وزارتخانه با دو هدف عمده صورت پذیرفت:

۱- با اشاره به بند دو اصل ۴۳ قانون اساسی، ایجاد فرصت‌های شغلی در قالب واحدهای تعاونی

۲- کمک به بسط عدالت اقتصادی در راستای تحقق عدالت اجتماعی
تاثیر دخالت اصلاح ساختاری در بررسی عملکرد وزارت تعاون قابل مشاهده است.

بررسی عملکرد وزارت تعاون طی مدت تأسیس تا پایان ۱۳۷۵ حاکی از تشکیل ۱۴۹۳۵، (۲۸/۸٪) واحد تعاونی و ایجاد ۳۶۱۷۶۲ فرصت شغلی که عمدتاً از جوانان جویای کار بوده می‌باشد. این رقم بخوبی عملکرد اجرای این سیاست در تحقق بند دو اصل ۴۳ که در حمایت از ایجاد فرصت‌های شغلی بخش تولیدی است را نشان می‌دهد. واحدهای تولیدی تشکیل شده عمدتاً مشمولین از نوع واحدهای موفق معرفی شده توسط مسئولین وزارت صنایع بوده است که با توجه به تسهیلات ارائه شده وزارت تعاون و عمدتاً با دو خصوصیت ذیل بوجود آمده‌اند:

۱- با تکیه بر صنایع کاربر عمده کارگاه‌های اشتغالزایی ۵۰-۵ نفر توسط ۵۵ نفر عضو و ۲۴ نفر اشتغالزایی
۲- برخورداری از ارزش افزوده بیشتر

نسبت به واحدهای بزرگتر

ابزارهای تعاون جهت ایجاد شغال عمدتاً عبارتند از الف) تسهیلات بانکی ب) امکانات آموزشی که با عنایت به تغییر شاخصها باید از جهت کمی افزایش پیدا کند. مقوله جدید قابل طرح برای تعاون اتخاذ سیاستهای جدید در جهت ایجاد و شناسایی انواع جدیدی از فرصت‌های شغلی است.

تغییرات کمی شاخصهای آماری نشان‌دهنده عملکرد با موفقیت سیاستهای اتخاذ شده دولت خصوصاً در دو مورد ایجاد اشتغال و ایجاد ارزش افزوده بوده است. بررسی ساختار جمعیتی و طرح بحث اشتغال جوانان نشان می‌دهد که آیا باید اینگونه سیاستها را ادامه داد یا با اتخاذ سیاستهای دیگر از آهنگ رشد آن کاست؟ تغییر در شاخصها و بهبود شاخصهای که ما آن را از بعد بهبود وضعیت بازار کار یا وضع اقتصادی نام می‌بریم نشان می‌دهد که اتخاذ این سیاستها بسیار مؤثر بوده است و باعث چرخش کلی در این شاخصها طی یک دهه قبل بوده است. لیکن در بحث جوانان بخشی از این گروه سنی بین ۱۵ تا ۱۸ سال می‌باشد که در حین تحصیل می‌باشند و یا از جهت حقوقی آمادگی برخوردار از تسهیلات بانکی و امتیازات دستیابی به فرصت‌های شغلی را دارا نمی‌باشند. در برنامه‌ریزیها شناخت اقشار مختلف جوانان حائز اهمیت است. در بخش آشنایی با الگوی توسعه و توصیف سیاستهای اقتصادی جهت دستیابی جوانان به فرصت‌های شغلی برابر شفاف کردن وضع موجود ما را یاری می‌دهد.

نقش مشارکت عمومی در توسعه

ضرورت زمینه‌یابی اشتغال جوانان در همه ابعاد در تحقق توسعه مستقل حائز اهمیت است. توسعه مستقل، چنان

دگرگونی اقتصادی، اجتماعی فرهنگی، سیاسی، کمی، مادی و معنوی در جامعه ایجاد می‌کند که ضمن قطع وابستگی‌های گوناگون به خارج، جریان خروج و فرار سرمایه‌ها و مغزها را از کشور، به جریان انباشت سرمایه (بویژه صنعتی) و مغز (بویژه تولیدکنندگان دانش و فن) در داخل تبدیل می‌کند و می‌تواند کشور را در جرگه کشورهای توسعه یافته جهان قرار دهد. و این میسر نمی‌شود مگر با شناخت دقیق از وضعیت جمعیت و نیروی انسانی و بهره‌برداری از همه نیرویهای انسانی بالقوه از طریق برنامه‌ریزی و ارائه الگوی توسعه مناسب. در دستیابی به بهره‌وری نیروی انسانی تعیین جایگاه نهادها و بخش‌های مختلف حائز اهمیت است. باید مجموع اقتصاد ایران را در ارتباط متقابل بخش‌ها در نظر گرفت، به عبارتی یک الگوی کلی و عام رشد و توسعه اقتصادی مستقل است که می‌باید جایگاه تولیدکنندگان اعم از دولتی، تعاونی و خصوصی در بخش‌های کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات را مشخص می‌کند.

هدف الگوی توسعه مستقل باید رفع نیازهای انسان در جریان رشد و تکامل، همراه با از میان برداشتن وابستگی صنعتی، علمی و تکنولوژیکی، با مشارکت و نظارت همه جانبه مردم در کلیه امور سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و فرهنگی باشد.

از آنجا که توسعه اقتصادی جهان سوم باید امری آگاهانه و برنامه‌ریزی شده باشد و تجربه چند قرن زیرسلطه بودن توسعه خود به خودی را در شرایط سلطه انحصارات خارجی بر کشورهای توسعه نیافته آشکار می‌سازد دخالت دولت به عنوان عامل اساسی می‌تواند در توسعه رهایی بخش با آشکار شود.

اما به دلیل عقب ماندگی‌های تاریخی به ویژه در زمینه‌های مختلف اقتصادی و

به دلیل عقب ماندگی‌های تاریخی به ویژه در زمینه‌های مختلف اقتصادی و وجود ساختارهای اقتصادی مبتنی بر تولید و توزیع خرد و خود مصرفی در صنعت و خدمات و خصلت بخش کشاورزی، دولت به ویژه در جهان سوم نمی‌تواند و نمی‌باید همه امور اقتصادی را منحصر به خود می‌سازد. استفاده از نظام تعاونی و فعالیت بخش خصوصی کنترل شده، می‌تواند ضامن تحقق اهداف توسعه به شمار آید در این مورد تفکیک مالکیت از سازماندهی و مدیریت کار، می‌تواند راهگشا باشد.

وجود ساختارهای اقتصادی مبتنی بر تولید و توزیع خرد و خود مصرفی در صنعت و خدمات و خصلت بخش کشاورزی، دولت به ویژه در جهان سوم نمی‌تواند و نمی‌باید همه امور اقتصادی را منحصر به خود می‌سازد. استفاده از نظام تعاونی و فعالیت بخش خصوصی کنترل شده، می‌تواند ضامن تحقق اهداف توسعه به شمار آید در این مورد تفکیک مالکیت از سازماندهی و مدیریت کار، می‌تواند راهگشا باشد.

نکته محوری در گزینش و اجرای هرگونه الگوی توسعه‌ای نقش مردم در اتخاذ تصمیم، اجرا و نظارت در آن و بالاخره منتفع شدن از آثار توسعه است. دخالت مردم در امور تشکیل تعاونیها به عنوان پشتیبان قدرتمندی برای دولت‌های

کشورهای توسعه نیافته محسوب می‌شود. نقش مردم به عنوان مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان نیز مطرح است که سرنوشت الگوی توسعه را در نهایت تعیین می‌کند. مردم باید با کار سخت و خودداری از مصرف و در واقع کار با پاداش متناسب با توجه به انگیزه‌های اجتماعی در تحقق الگوی توسعه انتخابی کوشش کنند. در غیراینصورت علاوه بر بالا رفتن هزینه اجرای طرح‌ها و در نتیجه متوقف شدن اجرا و یا کاهش تعداد آنها، بیگانگی نسبت به اهداف توسعه و کشانده شدن به فضای پرتنش جستجوی حداکثر سود فردی مطرح می‌شود که غایت آن اقتصاد وابسته است. به این ترتیب دولت‌های کشورهای توسعه نیافته راه دیگری ندارند جز اینکه برای مردم و همراه مردم، توسعه را تحقق بخشند. و هر حرکتی در جهت توسعه بدون حمایت، مشارکت و نظارت مردم، کار را به بیراهه می‌کشاند.

با اثبات مسئولیت دولت در ارائه الگوی توسعه با دخالت و حضور مردم؛ ارائه سیاست اقتصادی و تدوین نظام برنامه‌ریزی جهت به حداکثر رساندن بهره‌وری نیروی انسانی خصوصاً جوانان مسئله اجتناب‌ناپذیری است. در این میان شناخت معضلات و احیاناً سیاستهایی که اصل ایجاد شغل را با تکیه بر تواناییها و استعدادهای جوانان دچار انحراف نموده است حائز اهمیت است نگارنده این مختصر بنا ندارد به طرح مشکلات شغلی جوانان بپردازد لیکن یکی از موارد آن بعنوان مثال طرح می‌شود:

یکی از مهمترین این معضلات پدیده بیکاری لوکس است. ظهور پدیده بیکاری تحصیل کرده‌ها در اکثر کشورهای در حال توسعه، گسترش کمی و وسیع نظام آموزشی بویژه در سطوح بالاتر را زیر سؤال می‌برد، به طوری که مشکل می‌توان چه از نظر اجتماعی و چه از نظر اقتصادی آن را برحسب تخصیص بهینه منابع توجیه کرد. با فزونی عرضه بر تقاضای فارغ‌التحصیلان، تحصیل کرده‌ها مجبورند مشاغل را بپذیرند که سطوح تحصیلی پایین تری را طلب می‌کند به این ترتیب، مدرک شرط به دست آوردن شغل می‌شود و نه مهارت و آموزشی که فرد کسب کرده است.

مسئله زمانی حادتر می‌شود که بزرگترین استخدام کننده فارغ‌التحصیلان نظام آموزشی، دولت است. و مدرک گرایی بعنوان معضل جدید در گزینش‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد. حال سؤال این است باتوجه به ظرفیت محدود پذیرش و ورود به بخش دولتی و محدودیتهای بیشماری که جوانان، پیش‌رو دارند از جمله نداشتن مهارتهای خاص، ابزار و سرمایه چگونه می‌توان مشکل بیکاری را برای قشر عظیمی که به شکلی یا از دبیرستان و یا از دانشگاه فارغ‌التحصیل شده‌اند حل کرد.^۷

ملاحظات در مورد جوانان در برنامه‌ریزیهای آتی

در برنامه‌های ارائه شده از آقای خاتمی ریاست محترم جمهور بخش جوانان دارای اهمیتی ویژه‌ای بوده است. در این قسمت ملاحظات برنامه‌ای در مورد جوانان ذکر می‌شود.

۱- تامین شرایط دسترسی برابر جوانان در نقاط مختلف کشور به امکانات علمی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی با اولویت تامین فرصت آموزشهای عمومی و عالی و اشتغال مناسب و مقابله با تبعیض و

قطبی شدن جامعه در بهره‌مندی از منابع عمومی.

۲- تخصیص عادلانه امکانات و منابع به مناطق مختلف کشور و بخشهای گوناگون اقتصادی اجتماعی با اولویت بهره‌مندی جوانان مناطق مستعد و محروم.

۳- حمایت و تاکید بر فراهم‌سازی امکانات و نیز بهره‌مندی عادلانه نوجوانان و جوانان دختر از امکانات آموزشی، علمی، فرهنگی، ورزشی، رفاهی و تفریحی.

۴- تنوع بخشی به عرصه‌های اشتغال جوانان در سرمایه‌گذاریهای تولید و نیز تلفیق کار و آموزشهای فنی حین کار در طرحهای عمرانی، کشاورزی، صنعتی، خدماتی و زیربنایی با سهم اشتغال‌زایی بالا.

۵- پیاده‌سازی طرح اشتغال مناسب حین تحصیل برای دانشجویان و دانش‌آموزان کار و دانش برای تأمین اقتصادی مخارج تحصیل و آماده‌سازی برای حضور توانمند پس از اتمام تحصیلات در فضای کار و توسعه

۶- قانونمند کردن حضور جوانان در بازارهای کار خارج از کشور به صورت مدیریت شده و تجهیز آنان به آموزشهای فنی حرفه‌ای برای احراز مناصب فنی، اقتصادی پیشرفته در این بازارها و حمایت همه جانبه از حقوق آنان در خارج از کشور.

۷- اعمال سیاستهای آموزش مستمر حین کار برای افزایش مهارتها و موقعیت اجتماعی نیروی کار جوان در واحدهای تولیدی و خدماتی.

۸- اعمال مقررات ویژه برای مراقبت از حقوق جوانان شاغل و جلوگیری از استثمار آنان

۹- فراهم‌سازی حضور و مشارکت هرچه بیشتر سازمان یافته و قانونمند دانش‌آموزان و دانشجویان در فعالیتهای اجتماعی دانش‌آموزی و دانشجویی.

۱۰- طراحی برنامه بلند مدت تأمین

مسکن جوانان از طریق اعمال سیاستهای پولی نظیر پس‌انداز بلند مدت مسکن و حمایتهای اجتماعی و اعمال الگوهای مسکن مناسب و ارزان قیمت.

۱۱- توجه ویژه به فراهم‌سازی زمینه فعالیت جوانان در عرصه‌های گوناگون ورزشی، فرهنگی و هنری و حمایت مالی اجرایی از ورزش و فعالیتهای فرهنگی، هنری مدارس و مراکز آموزش عالی و فعالیتهای جوانان در محلات و مناطق مختلف روستایی و شهری.

۱۲- تنوع بخشی به اوقات فراغت جوانان با تاکید بر فراهم‌سازی بر سفر ارزان آنان و ترویج کتابخوانی و مسابقات علمی - فرهنگی - تفریحی و حمایت از تشکلهای اجتماعی - فرهنگی - هنری، علمی جوانان

۱۳- حمایت ویژه از بازپروری جوانان آسیب دیده اجتماعی و مراقبت از آنان در نظام قضایی

۱۴- اعمال سیاستهای فرهنگی - اقتصادی اجتماعی در حمایت از تسهیل ازدواج جوانان و برقراری مقررات ترویجی و ترجیحی

نتیجه‌گیری

باتوجه به بررسی اجمالی و نتایج بدست آمده در این مقاله، مسلم است تداوم الگوی رشد و توسعه سرمایه‌داری، علاوه بر رنج‌ها و بی‌عدالتی‌های بی‌پایان آن برای مردم به دلیل دست نیافتن به نتیجه مشابه در کشورهای توسعه یافته سرمایه‌داری، ممکن نیست، همچنین دولتی شدن کلیه فعالیت‌های اقتصادی نیز علاوه بر تحمیل رنج بسیار به بخش قابل توجهی از مردم، نمی‌تواند پذیرفتنی باشد. به این ترتیب انجام امور اقتصادی در کارگاهها می‌تواند توسط مردم در قالب تعاونی‌ها انجام پذیرد.

جمع‌بندی مطالب مطرح شده ملاحظات

ذیل را بدست می‌دهد:

- ۱- تثبیت و گسترش کمی سیاستهای مشارکت اقتصادی مربوط به ایجاد شغل در قالب تعاونی
- ۲- افزایش نرخ مشارکت فعالیت اقتصادی زنان
- ۳- ارائه تمهیداتی جهت گسترش دامنه اشتغال به زیر سن ۱۸ قبل از اتمام دوره متوسطه (اشتغال حین تحصیل)
- ۴- افزایش بهره‌وری قشر شاغل جوانان با شناسایی معضلات و مشکلات
- ۵- جمعیت جوان و بزرگسال (طبقه شاغل) در مراکز پیشرفته و یا مناطق کارگاهی کشور نسبتاً زیاد است و در نقاط عقب افتاده کودکان و پیران در اکثریت می‌باشند. بنابراین نقاط عقب افتاده نه تنها از درآمد کم بلکه از وابستگی جمعیت زیاد غیرفعال خود به گروههای جمعیت فعال متأثر گشته و رکود قابل ملاحظه‌ای در آنها مشهود است. لذا در برنامه‌ریزیها نه تنها تراکم بلکه ساختمان جمعیتی باید مورد ملاحظه قرار گیرد و با شناخت علت و معلول تراکم جمعیت جوان در مناطق کارگاهی از مهاجرت این قشر جلوگیری نمود.
- ۶- شناسایی تعاونی‌های خاص جوانان با توجه به سیاستهای آتی از جمله
- ۱- تعاونی (اشتغال حین تحصیلی) ۲- تعاونی کارگران خارج از کشور ...

پانویسها

- ۱- جغرافیایی جمعیت ایران، دکتر علی اصغر نظری ۱۳۶۸
- ۲- دکتر غلامعلی فرجادی - برنامه و توسعه، شماره ۳، ۱۳۷۱
- ۳- شامل استخراج معدن، صنعت، آب و برق، گاز و ساختمان
- ۴- اطلاعات پنجشنبه ۱۶ مرداد ۱۳۷۶
- ۵- اطلاعات پنجشنبه ۱۶ مرداد ۱۳۷۶
- ۶- الگویی برای توسعه اقتصادی ایران - دکتر ابراهیم رزائی ۱۳۷۰
- ۷- دکتر غلامعلی فرجادی - برنامه و توسعه - شماره ۳ - ۱۳۷۱

منابع و مأخذ:

- ۱- روزنامه اطلاعات پنجشنبه ۱۶ مرداد ۱۳۷۶

- ۲- دکتر غلامعلی فرجادی - برنامه توسعه - شماره ۳ - ۱۳۷۱
- ۳- الگویی برای توسعه اقتصادی ایران - دکتر ابراهیم رزائی ۱۳۷۰
- ۴- جغرافیایی جمعیت ایران - دکتر علی اصغر نظری ۱۳۶۸
- ۵- سرشماری عمومی نفوس - مرکز آمار ایران ۱۳۷۵
- ۶- جوانان در برنامه‌های در خاتمی - منتشر شده از طرف جمعی از کارگزاران دیدگاهها، مواضع، راهبردها و اولویت‌ها در برنامه کلان توسعه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی رئیس جمهور منتخب جناب آقای خاتمی - ویژه هفتمین دوره انتخابات ریاست جمهوری
- مجموعه شماره ۸۲ ستاد - سازمان امور اداری و استخدامی کشور - ستاد مرکزی بررسی و اجرای برنامه اصلاحات اداری - تیر ماه ۱۳۷۶

بقیه از صفحه ۳۳

بوده است و از کل ۲۵۷۳ طرح تصویبی، تعداد ۱۲۰۸ طرح معادل ۴۷ درصد در مناطق محروم اجرا می‌شود. نسبت طرح‌های تصویبی به طرح‌های درخواستی معادل ۷۵/۳ درصد بوده است که تعداد ۱۵۲۷ طرح معادل ۴۲/۷ درصد آن مربوط به طرح‌هایی است که ایثارگران قصد اجرای آن را در مناطق محروم داشته‌اند و از این تعداد ۱۲۰۸ طرح معادل ۷۹ درصد مورد تصویب نهایی قرار گرفته است.

حضور ایثارگران در طرح‌های جدید وزارت تعاون نیز مبین گستردگی حضور این عزیزان در فعالیت‌های مختلف اقتصادی می‌باشد. در این راستا می‌توان از تصویب تعداد ۱۵ طرح مربوط به مدارس غیرانتفاعی و ۲۳ طرح مربوط به طرح‌های صید میگو که در ردیف طرح‌های مصوب سال ۱۳۷۵ قرار دارند. به عنوان طرح‌های نمونه نام برد.

اشتغالزایی طرح‌های متقاضی استفاده از تسهیلات بانکی تعاونی‌های دارای اعضای ایستارگر طی پنج ساله (۱۳۷۱-۱۳۷۵) ۱۰۲/۶۲۷ نفر و تعداد شاغلین طرح‌های تصویبی ۵۸۶۰۶ نفر معادل ۵۶ درصد اشتغالزایی طرح‌های متقاضی استفاده از تسهیلات بانکی بوده است.

ایجاد فرصت‌های شغلی برای ایثارگران طی سال‌های مورد بررسی نشان می‌دهد که این شاخص از سال ۱۳۷۱ لغایت ۱۳۷۵ از رشد مناسب برخوردار بوده است، این رشد از سال ۱۳۷۴ تا ۱۳۷۵ بیش از ۱۱۷ درصد بوده است. جدول زیر توزیع اشتغال طرح‌های تعاونی تولیدی ایثارگران را در سنوات (۱۳۷۱ - ۱۳۷۵) نشان می‌دهد.

بقیه از صفحه ۱۴

صنعت الکترونیک بخشی از مونتاژها را می‌شود به خانواده‌ها واگذار بکنیم، این لازم ست بین وزارتخانه‌های مختلف و مشخصاً وزارت تعاون، وزارت صنایع، سازماندهی شود و یا با اشتراک هم‌دیگر انجام بگیرد.

برای جناب آقای حاجی که مسئولیت این وزارتخانه را بعهده گرفته‌اند و از برادران خوب و توانمند کشور هستند و همینطور شما برادران و خواهران خوب و عزیز در ادامه این راهی که بعهده گرفته‌اید آرزوی موفقیت می‌کنم، کار هم بسیار کار لذت‌بخشی است، یعنی وقتی شما مثلاً به یک سال گذشته تان نگاه می‌کنید، می‌بینید که برای ۶۰/۱۰۰۰ هزار جوان یا غیرجوان، (بعضاً اشخاصی هم هستند که جوان نیستند سنی از آنها گذشته)، شغل ایجاد کردید، همان نظراتی را که جناب آقای سرحدی‌زاده اشاره کردند، فقر کفر می‌آورد، فقر چیز بسیار بدی است، وقتی نگاه می‌کنید که این فقر را از این خانواده‌ها از ۶۰/۱۰۰۰ خانواده زائل کردید، انصافاً انسان فرحناک و شادمان می‌شود و اگرچه راه پر پیچ و خم و شاید سختی را در پیش داشته باشید، ولی هیچ کار با ارزشی بی‌مسئله بدست نمی‌آید، بقول مرحوم شهید بهشتی:

«بهشت را به بهاء بدهند، نه به بهانه»

والسلام علیکم ورحمة الله